

Program Rozwoju Retencji odpowiedzią na powódź i suszę

Program Rozwoju Retencji

odpowiedzią na powódź i suszę

W ostatnich latach nasiliły się ekstremalne zjawiska klimatyczne, jakimi są powódź i susza. Ze względu na położenie i sytuację hydrologiczną naszego kraju, borykamy się z tymi problemami jednocześnie. Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej we współpracy z Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie pracuje nad Programem Rozwoju Retencji (PRR), który jest odpowiedzią na potrzebę przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych w gospodarce wodnej.

Stoimy w obliczu wyzwania, jakim jest opracowanie planu kompleksowych działań, które uchronią Polskę przed powodzią i suszą.

Marek Gróbarczyk

Minister Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej

Doświadczenia tego roku, szczególnie trudnego dla producentów żywności potwierdzają, że Program Rozwoju Retencji jest potrzebny. Susza rolnicza wystąpiła na obszarze całej Polski, w niemal 83 procentach gmin na powierzchni ponad 63 procent gruntów ornych¹. Suszę notowano we wszystkich województwach, a w 10 z nich występowała we wszystkich gminach. Rząd przeznaczył prawie 800 mln złotych na pomoc dla poszkodowanych rolników i hodowców ryb. Ponadto, na południu Polski wystąpiły podtopienia, które zniszczyły nie tylko wiele upraw, ale też m.in. drogi i budynki.

Podatność poszkodowanych obszarów na powódzie i susze może zmniejszyć retencja wód, która pozytywnie wpływa na stan gleb i ekosystemów wodnych. Niestety, obecnie łączna objętość zmagazynowanej wody w istniejących zbiornikach retencyjnych w Polsce wynosi ok. 4 mld m³, co stanowi niewiele ponad 6,5 procent objętości średniego rocznego odpływu naszych wód, przede wszystkim do Morza Bałtyckiego. Nie wykorzystujemy pełni możliwości dla ochrony przed powodzią i suszą. Warunki fizyczno-geograficzne Polski stwarzają możliwości dla zmagazynowania 15 procent średniego rocznego odpływu naszych wód. To zatrzymanie wody jest niezbędne również dlatego, że pod względem zasobności w to bogactwo jesteśmy na przedostatnim miejscu w Europie. Na jednego mieszkańca naszego kraju przypada ok. 1600 m³ słodkiej wody na rok, a w okresach suszy wskaźnik ten spada nawet poniżej 1000 m³. Dla porównania, na jednego Europejczyka przypada średnio w ciągu roku niemal cztery razy więcej wody, czyli ok. 4500 m³.

¹ Dane Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa

Ile mamy w Polsce słodkiej wody?

1600 m³ - tyle wody przypada średnio na mieszkańca Polski

4500 m³ - tyle wody przypada średnio na mieszkańca Europy

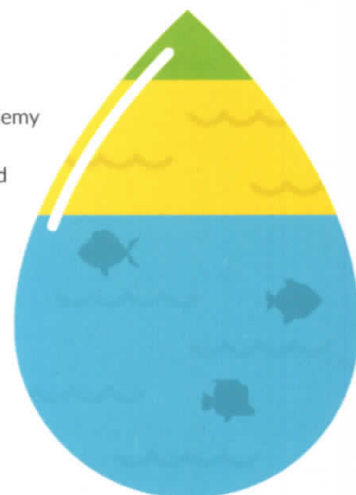
1000 m³ - tyle wody przypada średnio na mieszkańca Polski w okresach suszy

Ile wody retencjujemy w Polsce?

Okolo 4 mld m³ - tyle wody magazynujemy obecnie w zbiornikach retencyjnych - to 6,5% objętości odpływających wód

15% - tyle z odpływających wód możemy zatrzymać na dłużej

Objętość odpływających rocznie wód

Głównym celem Programu Rozwoju Retencji jest wieloaspektowe określenie działań, których realizacja znacznie zwiększy zdolność do gromadzenia w Polsce zasobów wodnych i przetrzymywania ich przez dłuższy czas w środowisku. PRR będzie rozwijał dużą i małą retencję oraz retencję naturalną i sztuczną. Program będzie też uwzględniał dotychczasowe wyniki analiz wykonanych przez ekspertów Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie dotyczące zarządzania ryzykiem powodziowym i przeciwdziałania skutkom suszy.

Zbiorniki retencyjne skutecznie zatrzymują fale powodziowe. To właśnie dzięki powstrzymaniu fali wezbraniowej w 2010 r. w zbiorniku Świnna Poręba uchroniono przed powodzią setki tysięcy mieszkańców Małopolski.

Przemysław Dąca

Prezes PGW Wody Polskie

Pojęcie „retencja” nie odnosi się tylko do dużych zbiorników wodnych. To również retencja szaty roślinnej, retencja glebowa i gruntowa oraz śnieżna i lodowcowa. Retencja może mieć charakter naturalny lub sztuczny, zależnie od rodzaju zastosowanych środków zatrzymywania wody. Niesterowana retencja wód umożliwia najczęściej tylko krótkookresowe wyrównanie przepływu i ułatwia bezpośrednie wykorzystanie wód przez rośliny. Dobre rezultaty poprawy bilansu wodnego w polskich lasach przynosi wieloletni program małej retencji leśnej prowadzony na terenie całego kraju przez Lasy Państwowe.

Zbiorniki stały się ostoją dla ptaków i innych organizmów środowiska wodnego. Retencja sterowana umożliwia bowiem kontrolę obiegu wody w przyrodzie. W Polsce większość wód jest retencjonowana w zbiornikach o pojemności powyżej 3 mln m³. Największy udział w tym ma 11 zbiorników o pojemności powyżej 100 mln m³. Ich łączna pojemność wynosi 2 345,4 mln m³. Ponadto na terenie kraju zlokalizowanych jest ponad 32 tysiące urządzeń wodnych, gromadzących stale lub okresowo wodę, w tym obiekty zaliczane do małej retencji wodnej o łącznej pojemności około 826 mln m³, a także 360 podpiętrzonych jezior o pojemności około 268 mln m³ oraz ponad cztery tysiące sztucznych zbiorników o pojemności prawie 199 mln m³.

Kaskadacja rzek jest jednym ze sposobów na retencję. Jej ważną funkcją jest także poprawa warunków dla przewozu towarów i osób transportem wodnym śródlądowym. Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej prowadzi działania, których celem jest włączenie polskich rzek do międzynarodowych szlaków wodnych. Trwają prace nad wieloletnim programem dostosowania parametrów do międzynarodowej klasy drogi wodnej. Program Rozwoju Retencji będzie z nim skoordynowany. Te dwa projekty będą się wzajemnie uzupełniały.

Pierwszym krokiem w opracowaniu PRR będzie wyznaczenie założeń, które nakreślą główny kierunek Programu, uwzględniając warunki fizyczno-geograficzne, zmiany klimatu oraz rozwój społeczno-gospodarczy kraju. Nastąpi to do końca 2018 r. Zgodnie z przyjętym harmonogramem, projekt PRR powinien zostać przedstawiony do września 2019 r. Następnie zostanie poddany szerokim konsultacjom społecznym z samorządami, mieszkańcami i organizacjami pozarządowymi. Ostateczna wersja Programu powstanie do sierpnia 2020 r.

Harmonogram przygotowania PRR

Do końca 2018

Opracowanie założeń do PRR

Do maja 2019

Prace organizacyjne dążące do opracowania PRR

Do lipca 2019

Analiza dokumentów planistycznych z zakresu gospodarki wodnej uwzględniających zagadnienia retencji

Do września 2019

Przygotowanie projektu PRR

Do grudnia 2019

Proces konsultacji społecznych projektu PRR

Do czerwca 2020

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko PRR

Do sierpnia 2020

Opracowanie ostatecznej wersji PRR

Działania mające na celu zwiększenie retencji wpisują się w cele polityki Unii Europejskiej, które wynikają m.in. z tzw. Ramowej Dyrektywy Wodnej i Dyrektywy Powodziowej. O potrzebie retencji mówią też unijne dokumenty strategiczne, dotyczące różnorodności biologicznej, problemu niedoboru wody i zmian klimatu. PRR służy również realizacji polskiej Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Jak pokazują przykłady już funkcjonujących zbiorników wodnych, retencja wpływa na kształtowanie poziomu wód gruntowych. Poza tym, że zbiorniki poprawiają warunki dla upraw, to przede wszystkim chronią przed powodzią.

W okresie suszy w 2018 r. na jednego mieszkańca Polski przypadło średnio cztery razy mniej wody, niż na mieszkańca Europy.

Dane Państwowego Instytutu Geologicznego

Dodatkowym efektem powstawania zbiorników jest podnoszenie atrakcyjności turystycznej regionów. Program Rozwoju Retencji przyczyni się do zwiększenia naszych rezerw zasobów wodnych i uodpornienia naszego kraju na problem powodzi i suszy.

Wody Polskie

1 stycznia 2018 r. rozproszone dotąd kompetencje z zakresu gospodarki wodnej zostały połączone przez Wody Polskie, nowy główny podmiot odpowiedzialny za zarządzanie zasobami wodnymi w naszym kraju.

Struktura Wód Polskich odpowiada hydrograficznemu podziałowi kraju. Działalnością Wód Polskich kieruje prezes, a dyrektorzy rzgw koordynują w jego imieniu działalność zarządów zlewni zlokalizowanych na ich obszarze działania.

Główne zadania Wód Polskich to ochrona przed powodzią i suszą, troska o dobrą jakość naszych wód, jak również naliczanie i pobieranie opłat za usługi wodne, zatwierdzanie taryf za usługi wodociągowo-kanalizacyjne oraz wydawania zgód wodnoprawnych.

Kontakt dla mediów

Wydział Komunikacji Społecznej

PGW Wody Polskie

Tel: 22 37 20 211

email: media@wody.gov.pl

www.wody.gov.pl

Przykłady realizowanych i planowanych inwestycji Wód Polskich w zakresie retencji

Stopień wodny Malczyce

Stopień wodny Malczyce zlokalizowany jest na prawym brzegu Odry, niedaleko Malczyc. Jego budowę rozpoczęto w 1997 r. zaraz po tzw. „powodzi tysiąclecia”. W maju tego roku Wody Polskie uruchomiły śluzę, która jest istotnym elementem inwestycji. Realizacja całego kompleksu zostanie zakończona w 2019 r.

Głównymi zadaniami stopnia wodnego są: łagodzenie skutków suszy, przywrócenie parametrów szlaku żeglugowego do klasy międzynarodowej, jak również produkcja energii w elektrowni wodnej.

Polder Racibórz Dolny

Budowa Zbiornika Racibórz Dolny na rzece Odrze w woj. śląskim zapewni ochronę przeciwpowodziową na obszarze 600 km² dla ponad 2,5 mln osób zamieszkujących m.in. Wrocław, Racibórz, Opole, Brzeg, Oławę czy Kędzierzyn-Koźle.

Stopień wodny Siarzewo

Strategiczna inwestycja Wód Polskich niezbędna dla zatrzymania procesu stepowania Kujaw i Pomorza. Długo oczekiwany drugi stopień wodny na Wiśle zwiększy również bezpieczeństwo przed powodzią w północnej Polsce.

Inwestycja będzie realizowana przy uwzględnieniu wszystkich potrzeb i uwarunkowań, w tym: środowiskowych, społecznych, ekonomicznych. Zapewni również korzyści w zakresie żeglugi śródlądowej, energetyki i turystyki.

Źródło: Energa

Biała Tarnowska innowacyjna przepławka dla ryb

W lipcu tego roku Wody Polskie odebrały innowacyjne bystrze, które służy przywróceniu ciągłości ekologicznej Białej Tarnowskiej, włączonej do obszaru NATURA 2000. Bystrze zwiększa ochronę przed powodzią, jednocześnie zapewniając dobre warunki do rozwoju ryb. Koszt inwestycji wyniósł ponad 2 mln zł. Wody Polskie wybudują łącznie 19 takich urządzeń na Białej Tarnowskiej.

Lubiąż i Ścinawa

Lubiąż i Ścinawa to lokalizacje kolejnych stopni wodnych kaskady Odry. Będą to obiekty wielozadaniowe. Poza tym, że wpłyną na ochronę przeciwpowodziową i zmniejszenie skutków suszy, to powstrzymają procesy erozyjne w korycie Odry. Posłużą również do produkcji energii elektrycznej oraz wpłyną na poprawę warunków żeglugowych.

06

Zbiornik retencyjny Wielowieś Klasztorna na rzece Prośnie

To inwestycja planowana przez PGW Wody Polskie. Zlokalizowany będzie w woj. wielkopolskim, na obszarze, w którym występują największe deficyty wody. Główne zadania zbiornika to zmagazynowanie blisko 50 mln m³ wody oraz przechwytywanie fal powodziowych

Kąty-Myscowa

Planowany zbiornik wodny Kąty-Myscowa o pojemności ok. 60 mln m³ zlokalizowany będzie w Beskidzie Niskim na obszarze powiatu jasielskiego w woj. podkarpackim. O jego budowie myślano już w okresie międzywojennym. Przede wszystkim będzie on pełnił funkcję przeciwpowodziową i łagodził skutki suszy.

07